

פק ראשון בסידרה המכה גלים באירופה: סמל הס"ס שהפך למולטי-מיליונר מיזודות הזהב והפנינים

על מה שקרה בכודפסט, במשך שנים עשר החודשים שישב במחנה הריכוז. שוייגר עיף מדי, יגע מדי, מכדי שיכול היה להבין את המתרחש סביבו.

★ ★ ★

„מתנה לד"ר קסטנר“

הבה ונקרא את הדו"ח של משה שוייגר, אותו כתב ב-7 באוגוסט 1945: „ב-13 ביולי 1944 הביאו אותי למחנה הריכוז. שם היה גורלי כגורל שאר האסירים. בסוף אפריל 1945 הגעתי לקצה כוחותי, והייתי חולה. כך שכבתי ב-20 באפריל חולה, בגוש שלי. לא רציתי ללכת לרופא, כי רק מעטים מאוד חזרו חיים ממיסדר-חולים.

„פתאום, לפני מיסדר-הערב, בא לבלר הגוש והודיע לי שעלי לבוא מייד למחלקה הפור-ליטית. שם הודיע לי קציין-ס"ס שהועברתי לבניין המיוחד, וכי שם אקבל מנות מזון של איש ס"ס. בניין זה היה בית-אבן חדש, עם מים קרים וחמים. לפני לא נתקבל שם שום יהודי לתקופה ארוכה. לא הבנתי את המצב, אך תיארתי לעצמי כי יידי בחוץ-לארץ פעלו למעני והשיגו משהו עבורי.

„ב-27 באפריל נקראתי למשרדו של מפקד-המחנה, אלוף-מישנה הס"ס ציריים. מצאתי אותו בחברת אלוף-מישנה שני, שלא הכרתי. האיש הבליתיודיע (כיום אני יודע שהיה זה אלוף-מישנה הס"ס קורט בכר) שאל אותי בידדות מה שלומי, ומי היה יידי הקרוב ביותר בכודפסט. ענית שהיה זה הד"ר רודולף קסטנר. אז שאל אותי מה אני מבקש שימסור עלי לד"ר קסטנר. כן הודיע לי שהועברתי לגוש האנשים החשובים במחנה, בו היו המשרדים וגם חדרים פרטיים.

„כעבור כמה שעות הובילו אותי למחנה המחנה, ושם נתנו לי בגדים אורחיים, ללא מיספר-אסירים. כן שוחררתי מן החובה להופיע במיפקדים.

„כשעזבתי את משרדו של מפקד-המחנה, הלך בכר אחרי ולחש לי: „עכשיו אני פועל למעןך!“

„ביום ה'4 במאי, בתשע בערב, כבר שכבתי במיטתי, כאשר הודיעו לי שעלי לקום מייד, להתלבש ולקחת במחסן מעיל עליון חדש, כי עוד הערב אצא מן המחנה. וכך היה. קציין-ס"ס בכיר הוביל אותי במכונית פרטית לציר ואלדוה, על נהר הדאנובה. הגענו בשתיים אחרי חצות, ושכבנו לישון בספינת-נהר. למחרת היום, ה'5 במאי, בשעה אחת בצהריים, נתקבלתי באחד התאים עלידי אלוף-מישנה קורט בכר. הוא התייחס אלי באדיבות רבה ואמר כי כמה פעמים ניסה להציל אותי מהמחנה, אך אמרו לו שנספרתי. רק אחרי חיפושים ממושכים עלה בידו לגלות אותי...“

בשיחות על-פה אמך שוייגר לאחר-מכן כי בכר הסביר לו את שיחרורו ממחנה-הריכוז

מאת

קורט אמוגר

בשיתוף פעולה עם יואל בראנד
כל הזכויות בעברית שמורות ל"העולם הזה"

במילים: „אדוני הוא המתנה הפרטית שלי לד"ר קסטנר. בכר הבטיח, כביכול, לקסטנר לשלוח את שוייגר לשחיין, ועתה קיים את הבטחתו.

שוייגר לא הפסד, כמובן, כי באותו רגע היה הוא הנכס היקר ביותר באוצרו של בכר — מעין ביטוח-חיים.

שוייגר נסע עם בכר, במכוניתו, לואלצקאמרגוט. בדרך נישאר שוייגר כמה שעות לבדו במכונית. בהמשך הנסיעה דיבר בכר על עצמו, על פעולתו להצלת היהודים, על הד"ר קסטנר ועל הימלר. עוד היום נזכר שוייגר (שהוא כיום עורך-הדין ברצני בתל-אביב) בדיוק כי בכר אמר לו: „כאשר תכיר אישית את הרייכס-פירר (המפקד הארצי), תוארו הרישמי של הימלר) תיחכן איזה אדם נהדר זה! שוייגר מדגיש: „באותם הימים לא ניסה בכר מעולם לעורר את הרושם כאילו אינו נאצי.“

בלילה התעורר שוייגר מרוב רעב, קם וחיפש מזון. הוא גילה כמות של טבלות-שוקולד. כאשר שמע זאת בכר, בבוקר, נבהל. כי טבלות אלה היו הכשרי מיוחד, שהוכן למען הטייסים כדי למנוע שינה. בכר הכניס את שוייגר למכוניתו, הוביל אותו בעצמו לרופא קרוב, שנתן לו תכשיר נגדי.

★ ★ ★

פוליסה חיה של ביטוח

מדיע שיחרר בכר את שוייגר, מדוע סחב אותו עימו ודאג דאגה כה רבה לשלמו? הדבר מסתבר מן המכתב, שכתב שוייגר ב'8 במאי (יום הכניעה הרישמית של הצבא הגרמני) למען המשחרר שלו. את המכתב הזה טמן בכר בכיסו, כמו פוליסה של ביטוח. וזה לשונו:

„לכל השלטונות האזרחיים והצבאיים של מעצמות-הכבוש, ולכל מוסדות הצלב האדום הבינלאומי.

„החתום-מטה הוא חבר הוועד-הפועל של הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, בראשותו של הלורד מלצט, לונדון, וכן חבר הוועד המרכזי של איחוד פועלי ציון, שמרכזו בתל-אביב, ארץ-ישראל.

„אני מאשר בזה כי מר קורט בכר פעל מזה זמן רב למען קיומם והצלתם של בני-אדם, רובם יהודים. הוא, ופקידיו הרשומים להלן, יזמו פעולה זו, והם ביצעו באופן מעשי את פעולות-ההצלה, תוך הקרבה עצמית אישית עילאית. בפעולה זו עומד מר בכר במגע מתמיד עם נציג הגוינוס, מר סאלי מאיר בשווייץ, ועם נציג הסוכנות היהודית, הד"ר רודולף קסטנר, שאפשר להתקשר עמו לפי כתובתו של מר מאיר. על פעולה זו קיבל דיחה שוטף גם נציגו האישי של הנשיא האמריקאי המנוח רוזבלט, הד"ר מקקלנגר, המכהן עתה בשגרירות האמריקאית בברן.

„אני נמצא עתה בדרכי לסנט-גאלן בשווייץ. מאחר שיש לגוינוס ולסוכנות היהודית עניין חיוני בקיום מעג מתמיד עם מר בכר ועם האדונים הרשומים מטה, היניי מבקש בזה לאפשר להם להמשיך ולגורר במקום הימצאם הנוכחי. (להלן שמות חמשת קציני הס"ס והנהגים שהיו בחברת בכר).

„במיקרה של שינוי הכתובת של הנ"ל, אבקש להודיע לראש העיר כאן על מקום הימצאם החדש, למעני ולמען נציגי. כל האדונים הנ"ל שייכים לחיל-המילואים של הס"ס הקרבי.“

מכתב זה מעניין מכמה וכמה בחינות. שלוש פעמים — גם בראש המכתב ובחתימה — מזכיר שוייגר את תפקידו בסוכנות היהודית ובאיחוד, כדי שהקורא לא יתעלם מחשיבותו. כן

• היום בו ביקש הפיקוד הגרמני רישמית תנאי-כניעה.

סוף-האפריל—ראשית-מאי—1945. הרייך השלישי גסט. אדולף היטלר, המנהיג וראש הממשלה, התאבד. האנדרלמוסיה שלטה בכל. צבאות המזרח והמערב כמעט חתכו את גרמניה לשתיים. לא היה עוד קשר ישיר בין צפון המדינה ודרומה. הכבישים היו חסומים על-ידי פליטים ויחידות-צבא מתפוררות. ההתמוטטות הסופית שוב לא היתה אלא שאלה של ימים.

כדורם, באזור „מיבצר ההרים“, התרחשו דברים מיסתוריים. רבים מאנשי הצמרת הנאצית נאספו שם. אחדים מהם באו בחשכת לילה, ושיב נעלמו. היו שם הקנאים, שלא האמינו במות הפיר, ושרצו להילחם במיבצר עד טיפת-הדם האחרונה. בשבילם עוד לא החלו דימומי-האלים.

היו שם הוזהרים, שידעו כי העניין אבוד, אך האמינו כי הם עצמם אינם אבודים. הם רצו להעלם זמנית, כדי להחזיק מעמד. אולי יודקקו להם מחר, אולי מחרתיים. היו במיבצר ההרים נקומות-סתר ושבילי-סתר רבים.

והיו אותם שעוד היו מוטלים עליהם תפקידים אחרונים. רובם קציני-ס"ס בכירים, בראש שיירות-משאיות. המשאיות היו עמוסות במיטען כבד, בעלותן בשבילים התלולים. בשבון, חסרו לא רק את המיטענים, אלא לרוב גם את המלחים. אלה הועברו דרומה, חוסלו שם על-ידי כיתות-חיסול מיוחדות.

המיטענים נעלמו במחבואים, שהוכנו זמן רב מראש. שם הוחבאו לא רק תוכניות ומיס' מכים סודיים, אלא גם דברי-יגון, זהב, מטבע זר, חפצים שנשדדו מכל ארצות אירופה — אוצרות בעלי שווי של מילי'נים רבים. האמריקאים העריכו לאחר מכן את ערך הרכוש, שנגלה על-ידיהם בסביבה זו, בסך 2.5 מיליארד דולאר.

לא כל קציני-הס"ס שם פעלו על פי פקודה. אחדים פעלו על פי יוזמתם הפרטית. הם

שוייגר כיום עורך-הדין ברצני בתל-אביב, האיש שבכר הצילו ממחנה-הריכוז לצורכי האליבי שלו.

התכוננו לימים הרעים, שהיו צפויים להם. ואולי הכינו לעצמם הון-חוזר, כדי לחזור לחייהם-העסקיים.

גם אלוף-מישנה הס"ס קורט בכר נמצא שם, באזור ואלצקאמרגוט, בימים האחרונים של המלחמה. לא, הוא לא היה שייך לסוג הקנאים. הוא גם לא רצה לרדת למחתרת ולהעלם. כי הוא הכין לעצמו את האליבי במשך זמן רב.

★ ★ ★

חזיר יהודי הפך לכר-אדם

האם הוטל על בכר תפקיד אחרון? אין להוכיח זאת. הדבר ייתכן, כי בתור הנציג הכלכלי של הימלר בהונגריה היו בידיו אוצרות של מיליונים. אולם אין גם להוכיח אם בא לכאן לפי יוזמתו האישית, כדי להכין לעצמו את עתידו.

על כל פנים — הוא הגיע הנה, ועמו שרידי הסגל הגדול שעמד לרשותו בהונגריה. שלושה קציני ס"ס ושני נהגים, וגם כמה אורחים שקשה היה לדעת מה טיבם. אחדים מהם ניראו כיהודים. „מדוע סוחר עימו קציין-ס"ס בכר חבורה של יהודים? שאלו הנאצים איש את רעהו בתמיחה.

שמותיהם של יהודים הונגריים אלה ידועים מן הפרוטוקולים. למשל: הוגג מארטין שטרנברג, חרה גוליאס, איגנאץ אושפיץ, יוליוס אקר, גיאורג קראמר, אלכסנדר מאנדל, ניקולאוס וייס, ליליאן בראון. נמצאה שם גם היהודיה הרומנית אירנה וינוגר, צימה חי בכר בימי ההשמדה בהונגריה.

אלוף-המישנה ואנשי התייחסו אל יהודים אלה באדיבות בולטת. אולם יחסם לאיש אחד עלה על הכל. אילו התייחסו כאילו היה האוצר היקר ביותר בעולם. איש זה דמה לשלד. הבגדים היו תלויים על גופו הצמוק. אפשר היה לחשוב כי הוא אסיר ממחנה-ריכוז. היה נראה כי על הוגג שטרנברג הוטל לספל בו ולמלא את כל משאלותיו. הוא היה חלש מאוד, מחשבותיו נדדו, כאילו נמצא במקום אחר.

שלו זה היה עורך-הדין ההונגרי ד"ר משה שוייגר. לא מכבר היה באמת אסיר במחנה-הריכוז מאוטהאוזן. לפני חודש בלבד ראה לפניו את המוות, ולא קיחה לחיות כעבור שבוע. עתה היה חופשי, וטיפלו בו כאילו היה בן-אדם.

אלוף-המישנה האחר, שם במאוטהאוזן, ציריים, פנה אליו רק במיספר. אילו בכלל היה מקדיש תשומת-לב לגל-עצמות עלוב זה, היה קורא לו בשם „חזיר יהודי“. ואילו כאן פנה אליו עכשיו אלוף-המישנה בלשון „אדוני הדוקטור!“

שוייגר עוד לא הפס מה העניין, למרות שבכר ואנשיו בילבלו לו את המוח ללא-הפסק